

et dum simul præsentibus fuissent, prætermittens ipse A Desiderius causas de justitiis beati Petri, tantummodo pro¹ deceptione prædictorum Christophori et Sergii insistebat. Unde claudens universas januas beati Petri, ne unum Romanorum, qui cum ipso sanctissimo pontifice exierant, ex eadem ecclesia egredi permitit. Tunc direxit ipse aluificus pontifex Andream episcopum Prænestinum, et Jordanem episcopum Signinensem ad portam civitatis, qua egreditur ad beatum Petrum, ubi prænominati viri Christophorus et Sergius cum multitudine populi residebant, protestando eos ut aut in monasterium ingrederentur ad salvandum suas animas, aut ad beatum Petrum ad eum studerent properandum. Ipsi vero metuentes prædicti regis Longobardorum malignam sævitiam, ad eum egredi minime ausi sunt; asserentes se prius B in manibus Romanorum suorum fratrum et concivium esse tradendos, quam exteræ genti. Dum ergo populus, qui cum eis erant, audirent eadem a prædicto pontifice directa ex ore prædictorum episcoporum, illico conturbati illorum contracta sunt corda, et cœpit unusquisque ab eis recedere.

Nam Gratius quidam dux, cognatus jam fati Sergii, simulans se ad propriam pergere domum, congregans aliquantos Romanorum, profecti sunt pariter ad portam Portuensem: quam clausam reperientes, a cardine ipsam portam auferre ausi sunt, et ita per noctem ad prænominatum egressi sunt pontificem. Christophorus et Sergius conspicientes se in magno decepto esse positos, prius quidem Sergius eadem nocte, qua hora campana insonuit, descendit per murum, et properavit ad beatum Petrum. Quem ad gradus ecclesiæ beati Petri comprehendentes custodes Longobardorum, ad suum deduxerunt regem. Eumque subsecutus est Christophorus, qui pariter ejus prænominati pontificis obtutibus sunt præsentati, quos² salvos conservare cupiens, monachos fieri præcepit. Post hæc faciens³ missam prænominato regi, ingressus est isdem beatissimus pontifex Romam, relictis præfatis Christophoro et Sergio in ecclesia beati Petri apostoli, cupiens eos noctis silentio propter insidias inimicorum salvos introduci Romam. Dum vero sol ad occasum declinare videretur, continuo congregantes prænominatus Paulus cubicularius, et alii ejus nefandissimi consentanei multitudinem populi, et properantes ad Desiderium Longobardorum regem, ineuntesque cum eo impium consilium, abstulerunt eosdem Christophorum et Sergium ab ecclesia beati Petri apostoli, et properantes cum plurimis Longobardis usque ad portam civitatis, ibidem eorum oculos eruerunt. Sicque prædictus Christophorus, in monasterium sanctæ Agathæ deductus, ibidem post triduum ob dolorem ex oculorum⁴ effoditione vitam finivit. Sergius vero in monasterium clivi Scauri deportatus, et postmodum in

cellarium Lateranense deductus, illic usque ad transitum prænominati pontificis exstitit. Hæc vero omnia mala per iniquas immissiones Longobardorum Desiderii regis provenerunt. Fecit enim ipse sanctissimus pontifex ordinationem unam per mensem Decembriæ, presbyteros quinque, diaconos quatuor, episcopos per diversa loca numero..... Qui et sepultus est ad beatum Petrum apostolum, et cessavit episcopatus dies⁵ octo.

EPISTOLA PRIMA.

STEPHANI PAPÆ III AD BERTRADAM REGINAM, DEO SACRATAM.

Per Itherium missum regium, quem narrat in Beneventano ducatu strenuam pro ecclesiæ utilitatibus operam navasse. Quo nomine gratias agit, petitque ut Itherii fidem remuneretur.

Domine religionis filie Bertradae Deo sacratae, seu domino filio Caroli regi Francorum et patricio Romanorum, Stephanus papa.

Dum tantorum beneficiorum, in diversis apostolicis causis atque utilitatibus, a vobis cumulatissimis suffragiis, nimia jucunditatis lætitia, sancta spiritalis mater vestra universalis Dei Ecclesia revelata exultat, nulla, ut opinor, oris assertio ad referendas sanctissimæ religionis vestrae atque Christianissimæ præcellentiæ tuæ, gratiarum laudes sufficere valebit. Sed tamen licet digna vobis ab hominibus pro tanto vestro pio opere rependi non possit vicissitudo; verumtamen misericors Deus noster, qui potens est et scit bonis bona reddere, ipse copiosam laborum vestrorum vobis cœlestium retribuet præmiorum recompensationem; sed et nostra sincera cordis habita erga vos affectio sedulo pro vobis divinæ non desistit majestati orationum persolvere vota. Itaque præsens Itherius, religiosus ac prudentissimus vir, et revera noster et vester sincerus fidelis, quem cum suis concomitibus et reliquis vestris missis, pro exsequendis faciendisque justitiis factoris vestri beati Petri direxistis, ad nos conjungens, illico in partes Beneventani profectus est ducatus pro recolligendo illis in partibus suo patrimonio ejusdem protectoris vestri apostolorum principis. Qui videlicet solertissimus vir in omnibus secundum vestram nostramque decertavit voluntatem, sui que laboris constantiam, juxta ut a vobis illi præceptum est, in ipsis apostolicis exhibuit utilitatibus. Unde nimis cor nostrum in ejus defensionis certamine, et firma operationis perseverantia lætatum est; quia profecto secundum quod cœlestis muneris gratia magnæ scientiæ illustratur prudentia, piis quoque meritis atque immutatae fidei decoratur integritate, tantam in eo reperimus fidelitatem in vestro nostroque servitio, quantam diutissime nostra de eo optabat cognoscere mens. Unde maximas atque innumerabiles gratiarum actiones religiosissimæ sobrietati vestrae, atque

VARIANTES LECTIONES.

¹ Forte leg. ereptione.

² Cod. Luc., Amicus.

³ Cod. Luc., missionem.

⁴ Cod. Luc., effossione.

⁵ Al., novem.

Christianissimæ excellentiæ tuæ referimus. Et ideo obnixè tanquam præsentialiter benignitatem vestram petimus ut amplissimam favoris vestri gratiam, atque largitatis munificentiam, et dignam consolationem eidem religioso viro, pro ejus laborioso certamine quod in vestro atque nostro, ut dictum est, apostolico servitio exhibuit, impertire jubeatis: quatenus sicut ab omnipotenti Deo, intercedente beato Petro, digno operis ejus in cœlestibus regnis exarata fertur renumeratio, ita a vobis consolationis consequatur opem. Omnipotens autem Deus noster, sacris apostolorum principum interventionibus, sua vos circumtegat gratia, et præsentis vitæ prospera et æterna felicitatis vobis multipliciter tribuat gaudia. Incolorem religiositatem vestram atque excellentiam tuam gratia superna custodiat.

EPISTOLA II.

STEPHANI PAPÆ III AD BERTRADAM REGINAM
ET CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad dominum Carolum regem, et ejus præcelsam genitricem directæ de Christophoro et Sergio filio ejus, qui cum Dodone et cæteris Francis Stephanum papam interficere conati sunt.

^a Domnæ religiosæ filiæ Bertradæ Deo consecratæ, seu domino excellentissimo filio Carolo regi Francorum et patricio Romanorum, Stephanus papa.

Cum magno dolore et genuit cordis, tribulationis atque mortis periculum, quod nobis per sequaces diaboli jam eveniebat, ecce subtilius per has nostras apostolicas syllabas a Deo consecratæ religiositatis vestræ, atque præcellentissimæ Christianitatis tuæ auribus intimare studeamus, eo quod nefandissimus Christophorus et Sergius nequissimus ejus filius, consilium ineuntes cum Dodone misso germani tui Carlomanni regis, nos interficere insidiabantur. Unde cum eodem Dodone, et ejus Francis, cum aliquibus eorum nequissimis consentaneis aggregantes exercitum super nos, in Lateranensium sanctum patriarchatum cum armis ingressi sunt, confringentes et januas, atque omnes cortinas ipsius venerandi patriarchii lanceis perforantes, atque intus in basilicam domini Theodori papæ, ubi nullus usus est aliquando vel etiam cum cultro ingredi, cum loriceis et lanceis, ubi sedebamus, introierunt. Sicque ipsi maligni viri insidiabantur nos interficere. Sed omnipotens Deus cernens rectitudinem cordis nostri, quod nulli unquam malum cogitavimus, de eorum nos eripuit manibus, et vix per multum ingenium, dum hic apud nos excellentissimus filius noster Desiderius Longobardorum rex, pro faciendis nobis diversis justitiis beati Petri existeret, per eandem occasionem valuimus, cum nostro clero refugium facere ad protectorem vestrum, et continuo direximus nostros sacerdotes ad eosdem malignos Christophorum atque Sergium, ut ab eadem iniquitate

A quam pertractaverant nobis ingerere^b, respicerent, et ad nos ad beatum Petrum properarent. Illi mox, ut audierunt, de præsentem cum Dodone et ejus Francis armas facientes, et portas civitatis claudentes, fortiter resistebant, et nobis comminabantur, atque in civitatem nos ingredi minime permittebant. Et dum in eadem perlicia permanerent, et cognovisset universus noster populus eorum iniquum consilium, de præsentem eos dereliquerunt, qui etiam et plures per murum descendentes ad nos properaverunt. Alii vero portam civitatis aperientes, ad nostri progressi sunt præsentem, et ita ipsi maligni viri coacti atque nolentes ad nos in ecclesia sancti Petri sunt deducti. Quos interficere universus populus nitebantur, et vix de eorum manibus eos^B valuimus eripere. Et dum infra civitatem nocturno silentio ipsos salvos introducere disponeremus, ne quis eos conspiciens interficeret, subito hi qui eis semper insidiabantur, super eos irruentes, eorum eruerunt oculos, Deo teste dicimus, sine nostra voluntate atque consilio.

Unde magno dolore nostrum atteritur cor, et credite nobis, a Deo consecrata filia, atque excellentissime filii, nisi Dei protectio, atque beati Petri apostoli, et auxilium excellentissimi filii nostri Desiderii regis fuisset^c, jam tam nos, quam noster clerus, et universi fideles sanctæ Dei Ecclesiæ, et nostri, in mortis decidissemus^d periculum. Ecce quantas iniquitates et diabolicas inmissiones hic seminavit, atque operatus est prædictus Dodo, ut qui debuerat in servitio beati Petri et nostro fideliter permanere, ipse e contrario animæ nostræ insidiabatur. Non agens juxta id quod a suo rege illi præceptum est, in servitio beati Petri, et nostra obedientia fideliter esse permansurum. Et certo credimus quod dum tanta ejus iniquitas ad aures excellentissimi filii nostri Carlomanni pervenerit, nullo modo ei placebit, in eo quod in tantam deminationem atque devastationem sanctam Dei Ecclesiam is Dodo cum præfatis suis nefandissimis sequacibus cupiebat deducere. Et ideo nostras tribulationes et angustias atque pericula a Deo institutæ religiosissimæ Christianitati tuæ atque excellentiæ vestræ innotuimus, quoniam profecto omnipotens Deus credentes in se et confidentes in ejus misericordia non dereliquit.

^D Agnoscat autem Deo amabilis religiositas vestra, atque Christianissima excellentia tua, eo quod in nomine Domini bona voluntate nobis convenit cum præfato excellentissimo, et a Deo servato filio nostro Desiderio rege, et omnes justitias beati Petri ab eo plenius et in integro suscepimus. Tamen et per vestros missos de hoc plenissime eritis satisfacti. Deus autem omnipotens sua vos protectionis dextera circumtegat, et præsentis regni gubernacula ævis^e atque prosperis temporibus perfrui annuat, et æterna præmiorum gaudia multipliciter faciat adi-

^a Grets. *Hujus epistolæ summarium recitant Baronius et Centuriator.*

^b Lamb, *nobis ingerendum.*

^c Idem, *adesset.*

^d Idem, *decideremus.*

^e Grets., *longævus.*

pisci. Incolorem religiositatem vestram atque excellentiam tuam gratia superna custodiat.

EPISTOLA III.

STEPHANI PAPÆ III AD CAROLUM ET CAROLOMANNUM REGES.

Gratulatur eis quod ad fraternam concordiam reconciliati sint. Petit ut Longobardos cogant ea reddere quæ de patrimonio Ecclesiæ invaserunt.

Domini excellentissimis filiis, Carolo et Carolomanno, regibus Francorum, et patriciis Romanorum, Stephanus papa.

Benedictus Dominus Deus noster, pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolator et propitiator existit omnium invocantium eum in veritate. Ipse enim Redemptor noster, preces clamantium ad se exaudiens, mœrentium tribulationes ad gaudium convertit. Quod certe nunc in vobis atque universo peculiari populo sanctæ Dei Ecclesiæ ejus, divinæ pietatis clementia, et misericordiæ benignitate cernimus esse diffusum, in eo quod nostræ orationis vota exaudiens, mœroris nostri lamentationem quam usque hactenus habuimus ex ipsa divisione discordiæ, quam antiquus hostis inimicus pacis intra vestram fraternitatem immiserat, nunc Deo propitio, eodem pestifero æmulo confuso in communem dilectionem et concordiam, ut vere uterinos et germanos fratres vos connexos esse discentes, in magnam lætitiã convertere dignatus est. Itaque, præcellentissimi filii, magni victoriosissimi reges, et Dei providentia nostri Romanorum patricii conjungentes ad nos fidelissimi ac solertissimi vestri missi, scilicet Gauzibertus reverendissimus et sanctissimus frater noster episcopus, atque Fuchbertus religiosus, et Ansfredus, seu Helmagarius gloriosissimi vestri, detulerunt nobis honorabiles et nimis desiderabiles syllabas, a vestra a Deo instituta regali potentia directas: per quas innotuistis contentionis rixas, ac litigia inter vos versata fuisse, sed annuente Domino nunc ad veram dilectionem, et unitatis concordiam, et fraternum amorem, conversi existisse videmini. Quo audito, magno gaudio atque lætitiã, cum universo populo nostro istius provinciæ a vobis redemptæ, repleti sumus, et gemina festivitatis gaudia peregrimus, immensus Deo nostro omnipotenti referentes gratiarum actiones, atque victricem ejus clementiam collaudantes, consona cum prophetica voce cantantes atque dicentes: Benedictus es, Domine Deus noster, et benedicta omnia opera tua. Ecce enim nunc gaudet Deus noster in cœlis, gaudet et universus chorus angelorum; et in terra etiam cunctus exultat populus Christianus, et solus diabolus inimicus pacis, et discordiæ seminator luget, dum victum se esse et superatum conspiciit. Non enim aliter fidellum mentes existimare poterant pervenire, quam quod nunc factum esse gaudemus. Sic Deus omnipotens illam pacem et fraternam dilectionem in vobis multiplicet, et multiplicatam corroboret, quam suis donavit sanctis apostolis. Unde de vestra unitate etiam sancta

spiritalis mater vestra Dei Ecclesiæ, et ejus populus universus exultat. Nam et in his ipsis vestris ferebatur apicibus, tota vestra virtute vos decertaturos pro exigendis justitiis protectoris vestri beati Petri, et sanctæ Dei Ecclesiæ, atque in ea promissione amoris, quæ a vestro progenitore sanctæ recordationis domno Pippino eidem principi apostolorum, et ejus vicariis facta est, polliciti estis esse permansuros, et plenarias justitias sanctæ Dei Ecclesiæ, atque ejus exaltationem esse operaturos. Et quidem nos, excellentissimi filii Christianissimi magni reges, omnino de hoc certi, atque in omnibus satisfacti sumus, quod nulla hominum suasio, aut thesaurorum copiosa datio, vos poterit declinare, aut ab eadem vestra promissione quam beato Petro spondidistis quoquomodo immutare. Tamen nunc firmitatem vestram comprobavimus, dum non corruptori et fragili homini, sed Deo omnipotenti et ejus apostolorum principi placere procurastis. Unde obnixè tanquam præsentialiter petimus, et coram Deo vivo qui vos regnare præcepit, conjuramus excellentiam vestram, ut plenarias justitias beati Petri sub nimia velocitate, secundum capitulare, quod vobis per præsentem vestros fidelissimos missos direximus, exigere, et beato Petro reddere jubeatis, sicut et vestra continet promissio, et omnia quæ beato Petro, et ejus vicariis cum vestro sanctæ memoriæ progenitore promisistis, adimplere dignemini: quatenus intercedente eodem principe apostolorum perfectam ab omnipotente Deo in præsentii vita et futura beatitudinem suscipiatis. Post Deum in vobis habemus fiduciam, et in vestro amore, atque charitatis dilectione, firmiter usque ad animam et sanguinis effusionem una cum universo populo permanebimus. Tamen et de hoc et de omnibus justitiis beati Petri, prædictis vestris missis subtilius locuti sumus, vestro regali culmini cuncta enarranda: et jam sicut terra sitiens imbrem præstolatur, ita vestrum auxilium, et congruum effectum de nostris petitionibus postulamus. Et videte, excellentissimi filii, quia obtestamur vos per tremendum diem judicii; etiam beatus Petrus per nos vos adhortatur atque obtestatur, ut sub nimia velocitate ipsas justitias ejusdem principis apostolorum exigere a Longobardis jubeatis; fortiter eos cum Dei virtute distringentes, ut sua propria idem princeps apostolorum, atque sancta Romana Ecclesia recipiat. Nam si, quod non credimus, ipsas justitias exigere neglexeritis, aut distuleritis, sciatis vos de istis rationem fortiter ante tribunal Christi eidem principi apostolorum esse facturos. Si quis autem vobis dixerit, quod justitias beati Petri recipimus, vos ullo modo ei non credatis. Deus autem omnipotens sua vos dextera protegat, et victoriam vobis de cœlo tribuat, suumque angelum ante faciem vestram mittat, qui vos præcedat, et inimicos vestros coram vestris prosternat vestigiis, atque a Deo instituti regni vestri terminos dilatet, et præsentii regno longæviter ac prospere gubernacula perfrui faciat, etiam et post hujus vitæ longævitate

cœlestia vobis regna per infinita tribuat sæcula possidenda.

• EPISTOLA IV.

STEPHANI PAPÆ III AD CAROLUM ET CAROLOMANNUM REGES.

Obnixè conatur dissuadere, ne alter ipsorum Desiderii filiam uxorem ducat, neve sororem suam Gisilam Desiderii filio elocent in matrimonium.

Dominis excellentissimis filiis Carolo et Carolomanno regibus Francorum, et patriciis Romanorum, Stephanus papa.

Dum omnium electorum Dei præcipuam vitam et digna operum merita in nostram memoriam revolvimus, invenimus profecto nulla eos potuisse qualitatis diversitate ab eorum cordis statu et pristina sponsonis constantia amoveri. Unde et variis antiqui hostis suasionibus ac blandimentis circumvallati, immutabiles in suæ mentis firmitate constat permansisse, et ob hoc cum triumpho victoriæ ad optata pertingere meruerunt gaudia. Et nimirum considerandum est quia si quis quibusdam suasionibus demulcitus victus fuerit, a recto confestim tramite, qui ducit ad vitam æternam, per abrupta declinans deviare contendat, ut ex hoc in proclivem delabatur noxam. Nam plerumque certum est quia idem antiquus hostis per infirmam naturam fidelium mentes subripere nititur. Hinc est enim quod olim primo homini in paradiso constituto per infirmam mulieris naturam pestiferis valuit suadere blandimentis, divinum transgredi mandatum, et ob hoc duxit mortis humano generi irrepsit excidium. Et ideo, præcellentissimi filii, magni reges, tanto studiosius ejusdem molimini resistendum est, ne quemquam suis irretire valeat argumentis, quanto cernimus suis crebro insidiis ad decipiendum fidelium corda insistere. Itaque nostræ perlatum est notioni, quod certe cum magno cordis dolore dicimus, quod Desiderius Longobardorum rex vestræ persuadere dignoscitur excellentiæ, suam filiam uni ex vestra fraternitate in connubio copulare: quod certe si ita est, hæc proprie diabolica est immissio, et non tam matrimonii conjunctio, sed consortium nequissimæ adinventionis esse videtur. Quoniam plures experimus, sicut divinæ Scripturæ historia instrouitur, per aliæ nationis injustam copulam a mandatis Dei deviare, et in magno devolutos facinore. Quæ est enim, præcellentissimi filii, magni reges, talia desipientia, ut penitus vel dici liceat, quod vestra præclara Francorum gens, quæ super omnes gentes eritet, et tam splendida ac nobilissima regalis vestræ potentiae proles, perfida, quod absit, ac fetentissima

* Habent annales Francorum, anno Redemptoris nostri 570, contigisse connubium inter Carolum et Bertram filiam Desiderii regis Longobardorum: apud Aimoinum enim ista leguntur: *Bertruda vero mater regum cum Carolomanno minore filio apud Salutas locuta, pacis causa in Italiam proficiscitur. Peractoque propter quod illuc venerat negotio (nam propter filiam Desiderii regis Longobardorum expetendum in matrimonium filio suo regi Carolo ierat) adoratis etiam Romæ sanctorum apostolorum liminibus, ad filios in Galliam revertitur. Hæc Aimoinus. Eadem.*

A Longobardorum gente polluat; quæ in numero gentium nequaquam computatur, de cujus natione et leproserum genus oriri certum est? Nullus enim, qui mentem sanam habet, hoc vel suspicari potest, ut tales nominatissimi reges tanto detestabili atque abominabili contagio implicentur. Quæ enim societas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli? Etenim, mitissimi et a Deo instituti benignissimi reges, jam Dei voluntate et consilio conjugio legitimo ex præceptione genitoris vestri copulati estis, accipientes, sicut præclari et nobilissimi reges, de eadem vestra patria, scilicet ex ipsa nobilissima Francorum gente, pulcherrimas conjuges, et earum vos oportet amori esse annexos. Et certe vobis non licet eis dimissis alias ducere uxores, vel extraneæ nationis consanguinitate immisceri. Etenim nullus ex vestris parentibus, scilicet neque avus vester, neque proavus, sed nec vester genitor, ex alio regno, vel extranea natione conjugem accepit: et quis eæ vestro nobilissimo genere se contaminare, aut commiscere cum horrida Longobardorum gente dignatus est, ut nunc vos suademini, quod avertat Dominus, eadem horribili gente pollui? Itaque nullus extraneæ gentis assumpta conjugio innoxius perseveravit. Advertite, quæso, quanti qualesque potentes per alienigena conjugia a præceptis Dei declinantes, et suam sequentes uxorum alienæ gentis voluntatem validis innexi excessibus, immanis pertulere discrimina. Impium enim est ut vel penitus vestris ascendat cordibus alias accipere uxores super eas quas primitus vos certum est accepisse. Non vobis convenit tale peragere nefas, qui legem Dei tenetis, et alios ne talia agant corripitis: hæc quippe paganæ gentes faciunt. Nam absit hoc a vobis, qui perfecti estis Christiani, et gens sancta, atque regale estis sacerdotium. Recordamini et considerate quia oleo uncti per manus vicarii beati Petri, cœlesti benedictione estis sanctificati: et cavendum vobis est, ne tantis reatibus implicemini. Mementote hoc, præcellentissimi filii, quod sanctæ recordationis prædecessor noster dominus Stephanus papa excellentissimæ memoriæ genitorem vestrum obtestatus est, ut nequaquam præsumeret dimittere dominam et genitricem vestram, et ipse, sicut D-vera Christianissimus rex, ejus salutiferis obtemperavit monitis. Nam et illud excellentiam vestram oportet meminisse, ita vos beato et præfato vicario ejus, vel ejus successoribus sponondisse, amicis nostris amicos esse, et inimicis inimicos, sicut et nos in eadem sponsonis firmiter dignoscimur perma-

Eginhartus (sive ejus continuator ex vulgaribus annalium Francorum periochis) in Vita Caroli. Fuisse eandem voluntate parentis defuncti aliarum connubio destinatos et copulatos, indicat pontifex paulo post initum bis verbis: *Etenim, mitissimi et a Deo instituti benignissimi reges, jam Dei voluntate et consilio, conjugio legitimo ex præceptione genitoris vestri copulati estis.* etc. Dissuadet ergo conjugium maritis, uxoribus jam ante destinatis. Vide Baronium anno 570 num. 8 et 41. Bixius

nere. Et quomodo nunc contra animas vestras agere contenditis, et cum nostris inimicis conjunctionem facere vultis, dum ipsa perjura Longobardorum gens semper ecclesiam Dei expugnantes, et hanc nostram Romanorum provinciam invadentes, nostri esse comprobantur inimici? Itaque et hoc, peto, ad vestri referre studete memoriam, eo quod, dum Constantinus imperator nitentur persuadere sanctæ memoriæ mitissimo vestro genitori, ad accipiendum conjugio filii sui germanam vestram nobilissimam Gisilam, neque vos alii nationi licere copulari, sed nec contra voluntatem apostolicæ sedis pontificum quoquomodo vos audere peragere. Et quam ob causam nunc contra apostolica mandata, et voluntatem vicarii apostolorum principis agere conamini, quod nunquam vester pater perpetravit. An nescitis, quod non infelicitatem nostram, sed beatum Petrum, cujus licet immeriti vices gerimus, spernetis? Scriptum est enim: *Qui vos recipit, me recipit, et qui vos spernit, me spernit (Luc. x)*. Recordamini, peto, excellentissimi filii, quomodo vos fide [vobis fideliter] dicere visus est præfatus vester dominus ac genitor, promittens in vestris animabus beato Petro, atque ejus vicario antefato domno Stephano papæ, firmiter debere vos permanere erga sanctæ Ecclesiæ fidelitatem, et omnium apostolicæ sedis pontificum obedientiam, et illibatam charitatem: et postmodum prædecessori nostro domno Paulo papæ eadem vos, una cum eodem vestro genitore, certum est plerumque per missos et scripta promississe: et post decessum antefati sanctæ memoriæ patris vestri, et vos ipsi sæpius, tam per vestros missos, quamque per litteras, simulque et per Sergium fidelissimum nostrum nomenclatorem, et per alios nostros missos, nobis spondidistis in eadem vos vestra promissione, sicut genitor vester, circa sanctam Dei Ecclesiam et nostram fidelitatem esse perseveraturos. Sed et illud, quæso, ad vestram referre memoriam, qualiter nos præfatus domnus Stephanus papa in suo transitu per sua scripta sub terribili adjuratione adhortari studuit, firma stabilitate vos esse permansuros erga dilectionem sanctæ Dei Ecclesiæ, et illibatam charitatem apostolicæ sedis pontificum; et omnia vos adimplere juxta vestram eidem Dei apostolo adhibitam sponsonem. Et nunc ista est vestra promissio? O quantum laborem sustinuit isdem præcipuus ac beatissimus pontifex, qui ita imbecillis existens tanto se exhibuit proluxi itineris periculo; et nisi Dominus præsto fuerit, in vacuum ejus labor deducetur, fuitque nobis iter illud, quod ibidem noster prædecessor in Franciam properavit, in magnam ruinam, dum nostri inimici plus nunc quam pridem in superbis ferocitate elevati sunt. Et ecce quod verebamur evenire cernimus, conversaque est nostra lætitia in luctum, et facta sunt novissima mala pejora prioribus, et unde expectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebræ. Quapropter et B. Petrus princeps apostolorum, cui regni cælorum claves a Domino Deo traditæ

sunt, et cælo ac terra ligandi solvendique concessa est potestas, firmiter excellentiam vestram per nostram infelicitatem obtestatur; simulque et nos, una cum omnibus episcopis, presbyteris et cæteris sacerdotibus, atque cunctis proceribus et clero sanctæ nostræ Ecclesiæ, abbatibus etiam et universis religiosiis divino cultui deditis, seu optimatibus et iudicibus vel cuncto nostro Romanorum istius provincie populo, sub divini iudicii obtestatione vos adjuramus per Deum vivum et verum, qui est iudex vivorum et mortuorum, et per ejus ineffabilem divinæ majestatis potentiam, atque per tremendum futuri iudicii diem, ubi omnes principes ac potestates, et cunctum humanum genus cum tremore assistere habebimus; nec non et per omnia divina mysteria, et sacratissimum corpus beati Petri, et nullo modo quisquam de vestra fraternitate præsumat filiam jam dicti Desiderii Longobardorum regis in conjugium accipere; nec iterum vestra nobilissima germana, Deo amabilis Gisila, tribuatur filio sæpefati Desiderii; nec vestras quoquomodo conjuges audeatis dimittere. Sed magis recordantes quæ beato Petro apostolorum principi polliciti estis, viriliter eisdem nostris inimicis Longobardis resistite distringentes eos firmiter, ut propria sanctæ Dei Ecclesiæ Romanæ reipublicæ reddere debeant: eo quod omnia quæ vobis polliciti sunt transgredientes, nos quotidie affligendo et opprimendo non cessant: et jam quia aliquid nobis reddere minime sunt inclinati, etiam et nostros invadere fines noscuntur, et tantummodo per argumentum in præsentia de vestris missis simulant justitias nobis facere. Nam nihil ad effectum perducitur, et quidquam ab eis de nostris nequaquam recipere valuimus. Unde ecce, et cuncti nostri dolores subtiliter vestris auribus suggerantur, direximus nostros missos, videlicet Petrum dilectum filium nostrum, et Pamphilum defensorem regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ: quos et de imminente nobis tribulatione, nec non et de singulis causis subtiliter informavimus vestro regali intinendis vulnini: et petimus ut solita benignitate eos suscipere, nostræque petitioni vestras a Deo inspiratas aures accommodare dignemini, et amplissimam liberationem atque exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, spiritualis matris vestræ, et istius a vobis redemptæ provincie defensionem perficere jubeatis, ut perfectam remunerationem a justo iudice Deo nostro, intercedente ejus principe apostolorum beato Petro, suscipiatis. Præsentem itaque nostram exhortationem atque adjurationem in confessione beati Petri ponentes, et sacrificium super eam atque hostias Deo nostro offerentes, vobis cum lacrymis ex eadem sacra confessione direximus. Et si quis, quod non optamus, contra hujusmodi nostræ adjurationis atque exhortationis seriem agere præsumperit, sciat se auctoritate domini mei beati Petri apostolorum principis anathematis vinculo esse immodatum, et a regno Dei alienum, atque cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, et cæteris impiis, æternis

incendiis concremandum deputatum. At vero qui A observator et custos istius nostræ exhortationis extiterit, cœlestibus benedictionibus a Domino nostro illustratus, æternis præmiorum gaudiis cum omnibus sanctis et electis Dei particeps effici mereatur. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.

EPISTOLA V.

STEPHANI III PAPÆ AD CAROLOMANNUM REGEM.

Rogat, ut fiat ejus compater spiritalis.

Domno excellentissimo filio Carolomanno regi Francorum, et patricio Romanorum Stephanus papa.

Dum tantam piæ considerationis gratiam, atque efficacem solertiam creator noster omnipotens Dominus, vestro mellifluo regali cordi, pro defensione et exaltatione sanctæ suæ Ecclesiæ, infundere dignatus est, præcellentissime filii ac benignissime rex: idcirco opinatissimi nominis tui præclara memoria, et indita cœlitus prudentia in toto terrarum orbe divulgata permanet, etiam in cœlestibus regnis digna operum tuorum refulgent merita. Unde beatus es, bone Christianissime rex, quod quidem nos conspecta fidei tuæ constantia, quam in apostolicis causis, et nostri amoris fervore habere dignosceris, firmi in tua dilectione permanentes, sedulo eidem nostro Conditori pro immensa vestra lætitia, et a Deo instituti regni vestri stabilitate, preces fundere nequaquam desistimus. Interea conjungentes ad nos Beraldus religiosus abbas, et Audbertus vir illuster, detulerunt nobis honorandas, nimisque desiderabiles syllabas a Deo protectæ excellentiæ vestræ, quas

cum magno honoris affectu suscipientes atque relegentes, quæ in eis ferebantur, omnino agnovimus. Sed et ipsi vestri fidelissimi missi ea, quæ a vestra a Deo protecta excellentia, injuncta habuerunt, nobis subtilius retulerunt, de quibus, sicut vestris fidelibus ad singula eis responsum reddidimus, vestro a Deo inspirato culmini liquido enarrandum.

At vero, quia amoris vestri fervor in nostris firmiter viget præcordiis, magna nobis desiderii ambitio insistit, præcellentissime regum, ut Spiritus sancti gratia, scilicet compaternitatis affectio inter nos adveniat, pro quo obnixè quæsumus Christianitatem tuam, a Deo institute bone rex excellentissimeque filii, ut de præclaro ac regali vestro germine, quod vobis Dominus pro exaltatione sanctæ suæ Ecclesiæ largiri dignatus est, in nostris ulnis ex fonte sacri baptismatis aut etiam per adorandi chrisomatis unctionem, spiritalem suscipere valeamus filium, ut eadem, Deo prosperante, compaternitatis gratia in medio nostrum corroborata, lætitia ex hoc tam nos quamque universus noster populus pariter relevati, exultare valeamus in Domino. Deus autem omnipotens, per quem reges regnant, et principes imperant, sua vos protegat gratia, et victoriam vobis de cœlo pro suæ sanctæ Ecclesiæ defensione tribuat; atque longævos et sospites in solio regni pariter cum excellentissima et Christianissima filia nostra regina, dulcissima vestra conjuge, et amantissimis natis, conservare, et cœlestis regni æterna gaudia concedere dignetur possidenda. Incolumem C excellentiam vestram gratia superna custodiat.

ANNO DOMINI DCCLXXVI.

S. STURMIUS

FULDENSIS ABBAS.

NOTITIA HISTORICA IN S. STURMIUM.

(Fabric. Bibl. med. et inf. ætatis.)

Sturmio, allis Sturmius, natus in Norico, sub initium sæculi VIII comes et assecla Bonifacii, in monasterio Fritislariensi educatus, postea primus abbas Fuldensis, mortuus anno 776 vel 779. De eo historici passim, præcipue Eccardus, tom. I Rerum Francicarum. Ejus sunt duo scripta a Mabillonio, tom. IV Analectorum, pag. 454-457, ἀνεύρωμος edita, quorum prius inscribitur *Ordo officii in domo seu*

*D ecclesia Frisingensi ante Pascha; alterum, Antiquæ Consuetudines monasteriorum ordinis S. Benedicti. Verum ipse Mabillonius postea agnovit opuscula esse Sturmionis, qui ea in itinere Italico, et præcipue monasterio Casinensi, collegerat. Et sub hujus nomine denuo edita sunt in libro *Vetus Disciplina monastica*, Paris., 1726, in-4°, pag. 4. *Histoire littéraire de la France*, tom. IV, pag. 161.*

VITA S. STURMII

AUCTORE EIGILE.

(Vide hanc Vitam infra ad annum 722, inter Eigilis opera.)

PATROL. LXXXIX.